

Nederlandse Voedsel- en
Warenautoriteit
*Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie*

Quickscan Antibioticumgebruik bij Blankvleeskalveren 2011

Versie 8.0

Datum 21 mei 2012
Status Definitief

Colofon

Projectnaam	Quickscan Antibioticumgebruik bij de Blankveeskalveren 2011
Contactpersoon	Divisie Landbouw en Natuur Domein Diergeneesmiddelen Catharijnesingel 59 3511 GG Utrecht Postbus 43006 3540 AA Utrecht

Inhoud

	Colofon	1
	Samenvatting	3
	Inleiding.....	5
1	Normenkader met betrekking tot het antibioticumgebruik.....	6
1.1	Wettelijk kader.....	6
1.2	Praktiserende dierenartsen	6
1.3	Kalverhouders.....	7
2	Onderzoeksmethode.....	8
2.1	Selectie blankveeskalverbedrijven.....	8
2.2	Selectie Dierenartsen	8
2.3	Uitvoering	8
2.3.1	<i>Fase 1, gegevens inventariseren bij blankveeskalverbedrijven</i>	<i>8</i>
2.3.2	<i>Fase 2, analyseren voorschrijfgedrag</i>	<i>9</i>
2.3.3	<i>Fase 3, bezoeken van dierenartsen</i>	<i>9</i>
3	Resultaten	10
3.1	Enkele getallen	10
3.2	Voorraadcontrole diergeneesmiddelen.....	10
3.3	Administratieve verplichtingen	10
3.4	Voorschrijfgedrag	11
3.4.1	<i>Levering diergeneesmiddelen</i>	<i>11</i>
3.4.2	<i>Startpakket</i>	<i>11</i>
3.4.3	<i>Standaardbehandeling</i>	<i>11</i>
3.4.4	<i>3^e keus middelen.....</i>	<i>11</i>
3.4.5	<i>Bedrijfsbegeleiding dierenarts</i>	<i>12</i>
3.4.6	<i>Handhaving dierenartsen.....</i>	<i>12</i>
3.5	Rol intergratie/ contractgever	12
4	Gesprekken met kalverhouders.....	13
5	Gesprekken met dierenartsen	14
5.1	Relatie met kalverhouder en integratie/ contractgever	14
5.2	Bedrijfsbegeleiding	14
5.3	Inzet van antibiotica	14
5.4	Afleveren van startpakket.....	14
5.5	Situatie in 2012.....	14
6	Conclusies	16
	Bronnen.....	18
	Bijlage 1: Bedrijfsoverzicht	19

Samenvatting

De aanwezigheid van antibioticumresistente bacteriën levert een gevaar op voor de volksgezondheid. Verkeerd en overvloedig gebruik in de veehouderij dragen bij aan deze problematiek. Doelstelling van de quickscan Antibioticagebruik bij de Blankvleeskalveren 2011 is het verkrijgen van een kwalitatief beeld van het antibioticagebruik in de blankvleeskalverhouderij, de mate waarin houders van blankvleeskalveren voldoen aan de logboekverplichting en het voorschrijfgedrag van de dierenartsen in deze sector. Waar van toepassing wordt handhavend opgetreden.

De controles waren gericht op koppels kalveren die op de blankvleeskalverbedrijven aanwezig waren in de periode september 2010 tot en met november 2011. Over deze periode zijn de gegevens verzameld.

Betrokken bij deze quickscan zijn 52 a-select getrokken blankvleeskalverbedrijven en 16 dierenartsenpraktijken die op deze kalverbedrijven actief waren. Op 49 blankvleeskalverbedrijven werden de kalveren gehouden voor een integratie/ contractgever. In totaal waren dit 16 verschillende integraties/ contractgevers. Alle gecontroleerde blankvleeskalverbedrijven zijn aangesloten bij de IKB Regeling Vleeskalveren blank.

Op de blankvleeskalverbedrijven zijn de voorraden diergeneesmiddelen geïnventariseerd. Verder zijn de administratieve verplichtingen (logboek) gecontroleerd. Uit de administratie van de kalverhouders zijn de soorten en hoeveelheden diergeneesmiddelen vastgesteld die door de dierenarts zijn afgeleverd. Ook werd duidelijk met welke regelmaat dit plaatsvond. Per kalverbedrijf is een bedrijfsoverzicht gemaakt waarin de aan- en afvoer van kalveren, de bezoeken van de dierenarts, de leveringen van diergeneesmiddelen en de bezoeken van de stalbegeleider zijn opgenomen.

De bedrijfsoverzichten zijn geanalyseerd op welk soort antibiotica er zijn afgeleverd (3^e keus), op welk moment er antibiotica zijn afgeleverd (preventief/ curatief), en de gebrachte bezoeken in relatie tot het moment van afleveren van antibiotica (diagnose stellen).

Na het analyseren van deze bedrijfsoverzichten zijn 12 dierenartsenpraktijken geselecteerd op basis van het afleveren van 3^e keus middelen in een startpakket. Deze 12 dierenartsenpraktijken zijn bezocht en daar hebben evaluatiegesprekken plaatsgevonden.

Er zijn geen overtredingen vastgesteld bij de voorraadcontrole van de diergeneesmiddelen op de blankvleeskalverbedrijven. Er zijn geen aanwijzingen dat er grote hoeveelheden diergeneesmiddelen van een vorig koppel werden ingezet bij een nieuw koppel.

Op 17 blankvleeskalverbedrijven werden de logboekverplichtingen niet geheel in acht genomen. Hiervoor is 5 maal een proces-verbaal aangezegd en 4 maal een waarschuwing gegeven. Op de andere bedrijven ging het om geringe afwijkingen. Op 1 kalverbedrijf is een waarschuwing gegeven voor het incidenteel niet afmaken van de antibioticakuur.

Uit het analyseren van de bedrijfsbezoeken en bedrijfsoverzichten is gebleken dat:

- het afleveren van antibiotica in 41% van de gevallen gepaard ging met een dierenartsbezoek in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering van de antibiotica;
- op 48 (92%) blankvleeskalverbedrijven een startpakket was afgeleverd, waarbij in ongeveer de helft van de gevallen het startpakket was afgeleverd voordat de kalveren waren aangevoerd;
- op 40 (77%) blankvleeskalverbedrijven er in het startpakket 3^e keus middelen waren geleverd. In 27 (68%) van deze gevallen waren de 3^e keus middelen geleverd in een startpakket zonder een bezoek van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering;
- op 46 (88%) blankvleeskalverbedrijven bij de opstart van de kalveren een standaardbehandeling met antibiotica was toegepast;
- op 51 (98%) van de blankvleeskalverbedrijven in de periode waarover de controles hebben plaatsgevonden 3^e keus middelen waren geleverd;
- er gemiddeld 7 dierenartsbezoeken hebben plaatsgevonden per ronde;
- er gemiddeld 16 bezoeken van een bedrijfsbegeleider/ voorlichter hebben plaatsgevonden per ronde;

- op alle blankvleeskalverbedrijven die de kalveren houden voor een integratie/ contractgever, de kosten van de dierenarts en diergeneesmiddelen werden betaald door de integratie/ contractgever.

Uit deze inventarisatie bleek dat de dierenarts regelmatig niet zorgvuldig en niet restrictief was bij het voorschrijven van antibiotica als het gaat over de vragen, of een diagnose was gesteld en/ of een goed onderbouwde therapie was ingesteld. Tevens bleek de dierenarts bij de keuze voor een bepaald type antibiotica, na analyse van verzamelde data en met het oog op richtlijnen in het Formularium, niet altijd zorgvuldig. Het handelen van de betrokken dierenartsen van de 12 geselecteerde dierenartsenpraktijken zal worden voorgelegd aan het Veterinair Tuchtcollege.

Alle bezochte kalverhouders gaven aan bekend te zijn met het antibioticabeleid van de overheid. 98% gaf aan het eens te zijn met het antibioticabeleid. 92% gaf aan te zoeken naar mogelijkheden om te minderen, 4% gaf aan niet te zoeken om te minderen en 2% gaf aan dat het bedrijfseconomisch belang voor gaat. 2% gaf aan het niet eens te zijn met het antibioticabeleid omdat de risico's kleiner zijn dan gedacht.

Dierenartsen zijn ook op de hoogte van de reductiedoelstellingen. Ze gaven aan dat in de periode waarover de gegevens verzameld zijn er relatief makkelijk antibiotica werd ingezet.

Inleiding

De aanwezigheid van resistente bacteriën levert een gevaar op voor de volksgezondheid, evenals het achterblijven van residuen in voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong. Het sterk gestegen antibioticagebruik in de veehouderij zorgt ervoor dat antibioticaresistentie zowel bij mensen als dieren toeneemt. Verkeerd dan wel overvloedig gebruik van antibiotica draagt bij aan deze resistentieproblematiek. In 2010 heeft toenmalig minister Verburg in de Tweede Kamer toegezegd maatregelen te nemen om het antibioticumgebruik in de veehouderij in 2011 met 20 % en in 2013 met 50% te reduceren.

In 2007 is door de voormalige Algemene Inspectiedienst een quickscan "Verboden stoffen en het gebruik van antibiotica bij blanke vleeskalveren" uitgevoerd om een beeld te krijgen van het gebruik van deze stoffen in deze sector. De doelstelling van deze quickscan was ondermeer het kweken van bewustwording van de problematiek bij antibioticaresistentie, het juist gebruik en de juiste administratie van gebruik van antibiotica bij de afzonderlijke kalverhouders. De resultaten waren voornamelijk zorgelijk voor wat betreft het antibioticagebruik en de naleving van diergeneesmiddelenregistratie (logboekverplichting).

Als reactie op deze uitkomsten heeft de kalversector destijds ondermeer een Masterplan Rationeel Gebruik Antibiotica bij vleeskalveren opgestart. Daarin wordt met name ingezet op verminderd gebruik en verbetering van registratie. Daarnaast is er in 2008 een Convenant Antibioticaresistentie Dierhouderij met de sectoren, waaronder de blankvleeskalversector, afgesloten met daarin voorwaarden ter reductie van antibioticaresistentie en een verantwoord antibioticagebruik. Het Masterplan Rationeel Gebruik Antibiotica maakt integraal onderdeel uit van het Convenant Antibioticaresistentie Dierhouderij.

De maatschappij en de overheid vragen om selectiever en restrictiever met antibiotica om te gaan. Om de huidige stand van zaken omtrent antibioticagebruik in de blankvleeskalversector in beeld te brengen is deze quickscan een vervolg op die van 2007. Er is voor gekozen om niet alle werkzaamheden die tijdens de quickscan in 2007 zijn uitgevoerd, nu opnieuw uit te voeren. Zo heeft in deze quickscan geen monsterneming plaatsgevonden. De controles op de blankvleeskalverbedrijven hebben plaatsgevonden van september 2011 tot en met december 2011 en de periode waarover gegevens zijn verzameld is van september 2010 tot en met november 2011. Het bezoeken van de dierenartsen heeft plaats gevonden in april 2012.

Algemene doelstelling van deze quickscan is het verkrijgen van een kwalitatief beeld van het antibioticagebruik in de blankvleeskalverhouderij, de mate waarin houders van blankvleeskalveren voldoen aan de administratieve verplichtingen (logboek) en het voorschrijfgedrag van de dierenartsen in deze sector. Waar van toepassing wordt handhavend opgetreden.

Hoofdstuk 1 beschrijft het normenkader met betrekking tot het antibioticumgebruik. In hoofdstuk 2 worden de onderzoeksmethoden benoemd waarna in hoofdstuk 3 de resultaten aan de orde komen. In hoofdstuk 4 worden opmerkingen en meningen van kalverhouders weergegeven en hoofdstuk 5 gaat in op de bezoeken van de dierenartsenpraktijken. Vervolgens worden in hoofdstuk 6 de conclusies vermeld.

1 Normenkader met betrekking tot het antibioticumgebruik

1.1 Wettelijk kader

Het diergeneesmiddelenbeleid is in belangrijke mate gebaseerd op normen en kaders die grotendeels in Europees verband worden vastgesteld.

Het rijk reguleert de wijze waarop diergeneesmiddelen in de veehouderij worden gebruikt via wet- en regelgeving, met name de Diergeneesmiddelenwet en de Wet uitoefening diergeneeskunde. Handhaving en toezicht worden uitgeoefend door de NVWA. De Productschappen voor Vee, Vlees en Eieren hebben de bevoegdheid zogenaamde productschapverordeningen vast te stellen. De bepalingen in de publiekrechtelijke productschapverordeningen zijn bindend voor alle ondernemers in de sector waarop de verordeningen betrekking hebben. Toezicht hierop wordt uitgevoerd door toezichthouders die zijn aangewezen door de productschappen.

In de *Wet op de uitoefening van de diergeneeskunde 1990 (WUD)* staat wie bevoegd is om de diergeneeskunde uit te oefenen. Ook beschrijft de wet dat van deze personen mag worden verwacht dat zij, in hun doen en laten of op andere wijze, niet te kort schieten in de gezondheidszorg voor dieren.

Op grond van de *Diergeneesmiddelenwet* gelden geboden en verboden voor het toepassen, voorhanden en in voorraad hebben van diergeneesmiddelen, registreren, bereiden, verpakken, etiketteren en afleveren van diergeneesmiddelen en de wijze waarop de dierenarts en de veehouder een administratie moeten bijhouden van de afgeleverde en toegepaste diergeneesmiddelen.

De *Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (GWWD)* benoemt de regels voor de veehouder omtrent de zorg voor de gezondheid en het welzijn van dieren.

Per 1 september 2011 zijn vleeskalverhouders door middel van productschapverordeningen verplicht om centraal het antibioticumgebruik te registreren. Deze verordeningen stellen ook het opstellen van een bedrijfsgezondheid- en behandelplan verplicht. Hierin staat ondermeer op welke wijze antibiotica op het bedrijf worden ingezet en welke andere managementregelen het bedrijf neemt om het gebruik ervan te beperken. In de periode waar dit onderzoek zich op gericht heeft (2010, 2011) waren deze verordeningen nog niet van kracht.

1.2 Praktiserende dierenartsen

In de Nota Diergeneesmiddelen, die in november 2009 door de toenmalig Minister van LNV is aangeboden aan de Tweede Kamer, staat dat van een dierenarts mag worden verwacht dat deze alleen diergeneesmiddelen voorschrijft voor dieren die onder zijn hoede staan, nadat op adequate veterinaire gronden een diagnose is gesteld (Good Veterinary Practice). Dit vereist vergaande kennis over het dier, de dierhouderij, het bedrijf en de lokale situatie. Daarbij moeten dierenartsen handelen in overeenstemming met de bij de registratie van diergeneesmiddelen gegeven voorschriften.

Als richtlijn kan een dierenarts gebruik maken van het Formularium. Dit is een onderdeel van het antibioticumbeleid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD). Het Formularium heeft als doel een verantwoord antibioticumgebruik, dat is gericht op een optimale effectiviteit en het voorkomen van het ontstaan en verspreiden van resistente bacteriën. Het maakt daarbij onderscheid tussen eerste, tweede en derde keus middelen. Derde keus middelen zijn de voor de volksgezondheid kritische antibiotica die in ziekenhuizen veelal als laatste middel tegen multiresistente bacteriën worden ingezet, zoals 2^e generatie (fluoro)quinolonen en 3^e-, en 4^e-generatie cefalosporinen en de langwerkende macroliden. Deze typen antibiotica zijn van groot belang voor de volksgezondheid en dienen dan ook met grote terughoudendheid en onder strikte voorwaarden door de dierenarts te worden gebruikt, bij voorkeur na isolatie van een verwekker die niet gevoelig is voor een eerste of tweede keus middel. De norm voor het zorgvuldig voorschrijven van antibiotica ligt niet zozeer vast in een wettelijke norm, maar volgt uit jurisprudentie van het Veterinair Tuchtcollege (VTC) en het Veterinair Beroepscollege.

De VTC benoemt de zorgvuldigheidseisen die gelden voor praktiserende dierenartsen (zie onder meer de uitspraken 2008/53, 54, 55, en 56; 2009/96).

De praktiserende dierenarts dient:

- schade aan de diergezondheid of voedselveiligheid te voorkomen;
- diergeneesmiddelen zorgvuldig toe te passen;
- in geen geval onnodig diergeneesmiddelen voor te schrijven;
- een bijzondere verantwoordelijkheid te hebben;
- onderbouwd en gedocumenteerd diergeneesmiddelen voor te schrijven en toe te passen;
- uitgebreide en duidelijke bezoeksverslagen te maken;
- veterinaire checklisten op te stellen;

- zich te blijven afvragen of de inzet van antibiotica noodzakelijk is;
- met de veehouder in gesprek te zijn.

1.3 Kalverhouders

Uit de normen van de *Gezondheids- en welzijnswet voor dieren*, volgt dat de kalverhouder verantwoordelijk is voor de gezondheid en het welzijn van de kalveren. Hierbij hoort een goede verzorging, een goede huisvesting en het tijdig raadplegen van een dierenarts.

Wat betreft het toepassen van voorgeschreven diergeneesmiddelen moet de kalverhouder zich houden aan de registratievoorschriften van het diergeneesmiddel (artikel 7 van de Diergeneesmiddelenwet) en het voeren van een volledige en juiste administratie (artikel 96 van de Diergeneesmiddelenregeling).

De kalverhouder dient hierin onder andere op te nemen:

- de facturen bij aankoop van diergeneesmiddelen;
- een lijst met de data van de uitgevoerde behandelingen met diergeneesmiddelen en de registratienummers van deze diergeneesmiddelen, voor zover de behandelingen door de houder zijn uitgevoerd;
- de identificatie van de behandelde dieren;
- de vastgestelde wachttermijn;
- in het geval een diergeneesmiddel geheel of gedeeltelijk verloren gaat, de verloren gegane hoeveelheid, onder vermelding van de naam van het diergeneesmiddel, de datum van verlies en de wijze van verloren gaan.

IKB – Integrale Keten Beheersing

Het Nederlandse bedrijfsleven heeft *Integrale Keten Beheerssystemen (IKB)* ontwikkeld om garanties te kunnen geven over:

- De kwaliteit van het product;
- De herkomst van het product;
- de manier van produceren in alle schakels van de keten.

Voor de vleeskalversector is de IKB Regeling Vleeskalveren opgezet door het PVV, in samenwerking met de vleeskalversector. De regeling is begin 2008 vernieuwd. Vleeskalverbedrijven die IKB zijn gecertificeerd, voldoen aan vaste voorschriften voor de bedrijfsvoering en de bedrijfsuitrusting. Ze leggen alle relevante informatie vast en al deze punten worden gecontroleerd door onafhankelijke instanties. IKB gecertificeerde vleeskalverbedrijven kunnen zo garanties afgeven over de houderij, de kwaliteit en de herkomst van het vlees.

Tabel 1: overzicht van staladressen met vleeskalveren.

	2010	2011
Staladressen met blankvleeskalveren	1140	1007
Staladressen met rosé kalveren	915	907
Staladressen met startkalveren	309	318
TOTAAL	2364	2232

(Bron: SKV)

Tabel 2: overzicht blankvleeskalveren en rosé kalveren.

	2010	2011
Aantal blankvleeskalveren	633798	602623
Aantal rosé kalveren	293901	303553
TOTAAL	927699	906176

(Bron: CBS)

2 Onderzoeksmethode

2.1 Selectie blankveeskalverbedrijven

Voor de selectie was het een randvoorwaarde om blankveeskalverbedrijven in de steekproef te hebben, die gespecialiseerd zijn in het houden van blankveeskalveren en die qua omvang voldoende groot zijn om minder professioneel geleide bedrijven (hobbyhouders) buiten de selectie te houden. Daarbij is aannemelijk dat deze bedrijven gebruik maken van de diensten van dierenartsen die specifiek gericht zijn op de blankveeskalverhouderij.

Voor de selectie zijn de volgende voorwaarden in acht genomen:

- bedrijven die met de Gecombineerde opgave van 2010 hebben aangegeven meer dan 150 blankveeskalveren te houden;
- bedrijven waar geen andere diersoorten worden gehouden, zodat het gebruik van antibiotica expliciet aan de blankveeskalveren is toe te schrijven;
- bedrijven a-select selecteren.

Bij de Gecombineerde opgave van 2010 waren 1036 relaties die opgegeven hebben dat ze blankveeskalveren houden. De Gecombineerde opgave is een geïntegreerde opgave voor Landbouwtelling, mestwetgeving en GLB Verzamelaanvraag (aanvraag bedrijfstoelage en subsidies). Er voldeden 489 blankveeskalverbedrijven aan de gestelde selectievoorwaarden. Er zijn in totaal 55 blankveeskalverbedrijven geselecteerd. Dit is ongeveer 5,3% van het totaal aantal bedrijven dat blankveeskalveren houdt en ongeveer 11% van de doelgroep.

2.2 Selectie Dierenartsen

De dierenartsen zijn niet rechtstreeks geselecteerd. Na de controles op de blankveeskalverbedrijven bleek welke dierenartsen op de bedrijven praktiseerden. In totaal waren er 16 verschillende dierenartsenpraktijken die praktiseerden op de gecontroleerde kalverbedrijven. Na een analyse van de gegevens heeft een selectie plaatsgevonden op basis van het afleveren van 3^e keus middelen in het startpakket. Indien een kalverbedrijf 3^e keus middelen had ontvangen in het startpakket is de betreffende dierenartsenpraktijk geselecteerd. Het ging hierbij om 12 verschillende dierenartsenpraktijken. Met dierenartsen van deze dierenartspraktijken is gesproken en hun rol van poortwachter is beoordeeld. De overige bezochte kalverbedrijven die onder de dierenartsenpraktijk vielen zijn eveneens meegenomen in dit gesprek.

2.3 Uitvoering

Het project is uitgevoerd in 3 fasen:

1. gegevens inventariseren bij blankveeskalverenbedrijven;
 - opname voorraad diergeneesmiddelen (registratie/ kanalisatie)
 - administratieve verplichtingen
 - levering antibiotica
 - gesprekken met de kalverhouder over het antibioticabeleid van de overheid
2. analyseren voorschrijfgedrag;
3. bezoeken van dierenartsen.

2.3.1 Fase 1, gegevens inventariseren bij blankveeskalverbedrijven

De blankveeskalverbedrijven zijn bezocht in de periode van september 2011 tot en met december 2011. De controles waren gericht op het aanwezige koppel en het koppel dat daarvoor aanwezig is geweest. Indien op de controledatum geen kalveren aanwezig waren, zijn de laatste twee koppels die aanwezig zijn geweest gecontroleerd. De periode waarin deze koppels op de kalverbedrijven aanwezig zijn geweest was ongeveer in de periode september 2010 tot en met november 2011.

Allereerst is de voorraad diergeneesmiddelen gecontroleerd. Hierbij is gekeken of de diergeneesmiddelen die aanwezig waren wel geregistreerd waren en aanwezig mochten zijn op het bedrijf. De diergeneesmiddelen die aanwezig waren zijn geïnventariseerd en per diergeneesmiddel is de hoeveelheid en het aantal verschillende badnummers genoteerd.

Daarnaast zijn aan de hand van logboekformulieren en eventueel facturen de geleverde diergeneesmiddelen geïnventariseerd. Met deze gegevens zijn de administratieve verplichtingen gecontroleerd. De hoeveelheid van een diergeneesmiddel die is geleverd minus de eindvoorraad moet verantwoord zijn in het logboek. Deze verantwoording is van belang voor de voedselveiligheid en draagt bij aan de transparantie van het antibioticagebruik bij blankveeskalveren. Er is per bedrijf gekeken naar

de verantwoording van 4 verschillende antibiotica om zo de naleving van de logboekverplichting te controleren. Uitgangspunt hierbij is dat 2 van de 4 gekozen diergeneesmiddelen 3^e keus middelen dienen te zijn. Deze middelen zijn de voor de volksgezondheid kritische antibiotica. Daarom geldt voor deze middelen een 'nee, tenzij' benadering. De andere 2 antibiotica zijn gekozen naar eigen inzicht van de controleur.

Al deze gegevens samen met de gegevens van aanvoer en afvoer van kalveren en de gegevens van bezoeken van dierenartsen en bedrijfsbegeleiders/ voorlichters zijn in een bedrijfsoverzicht weergegeven. Op deze wijze wordt inzichtelijk wanneer er welke diergeneesmiddelen werden aangevoerd ten opzichte van de aanwezigheid van kalveren en bezoeken van dierenarts en bedrijfsbegeleider/ voorlichter. Een voorbeeld van zo'n bedrijfsoverzicht is als bijlage 1 bij dit rapport gevoegd.

Ook werd gevraagd naar de mening van de kalverhouder over het gebruik van antibiotica in de blankvleeskalverhouderij in zijn algemeenheid.

2.3.2 Fase 2, analyseren voorschrijfgedrag

De gemaakte bedrijfsoverzichten zijn verzameld en geanalyseerd. Met deze analyse is gekeken wat het voorschrijfgedrag van een dierenarts is geweest op de blankvleeskalverbedrijven. Het ging hierbij om welke antibiotica zijn afgeleverd (3^e keus), op welk moment er antibiotica zijn afgeleverd (preventief/ curatief), en de gebrachte bezoeken in relatie tot het moment van afleveren van antibiotica (diagnose stellen). Hierbij is geen onderscheid gemaakt tussen antibiotica voor koppelbehandelingen of antibiotica voor individuele behandelingen.

Per dossier van elk afzonderlijk kalverbedrijf zijn vier hoofdonderwerpen benoemd waarop de dossiers zijn beoordeeld.

1. Bedrijfsbegeleiding dierenarts

Hoe vaak en op welke momenten is de dierenarts op het bedrijf geweest? Hoe vaak zijn er antibiotica geleverd waarbij een dierenarts vlak voor of op de dag van levering op het kalverbedrijf is geweest?

2. Afgifte startpakket

Worden er startpakketten afgeleverd bestaande uit meer dan 1 diergeneesmiddel? Zijn de startpakketten afgeleverd voordat er kalveren op het kalverbedrijf werden aangevoerd?

3. Standaardbehandeling

Worden diergeneesmiddelen structureel toegepast en zo ja met welk doel? Worden de diergeneesmiddelen preventief toegepast?

4. 3^e keus middelen

Worden dergelijke diergeneesmiddelen toegepast? Worden dergelijke diergeneesmiddelen afgeleverd in het startpakket?

Bij bovenstaande vier onderwerpen is steeds de vraag gesteld of de dierenarts zich gehouden heeft aan de zorgvuldigheidsprocedure:

1. is vooraf een diagnose gesteld?
2. is een goed onderbouwde behandeling/therapie ingesteld?
3. is de behandeling geëvalueerd / geanalyseerd?
4. is de conclusie uitgevoerd (stoppen / behandeling afmaken / ander middel)?

2.3.3 Fase 3, bezoeken van dierenartsen

De gegevens die verzameld zijn op de blankvleeskalverbedrijven zijn geanalyseerd. Aan de hand van deze gegevens is gekeken wat de rol van de dierenarts op de blankvleeskalverbedrijven is. Uit de verzamelde gegevens is gebleken, zie paragraaf 3.7, dat er op meerdere bedrijven 3^e keus middelen worden geleverd in het startpakket. Daarnaast worden ook 3^e keus middelen geleverd gedurende de tijd dat de kalveren aanwezig zijn. Op basis van het afleveren van 3^e keus middelen in het startpakket zijn 12 dierenartsenpraktijken geselecteerd om te worden bezocht. Het doel van deze bezoeken is om te achterhalen wat het voorschrijfgedrag van de dierenarts is geweest op de gecontroleerde blankvleeskalverbedrijven en of de dierenarts zijn rol als poortwachter hierbij op de juiste wijze heeft uitgevoerd. Hierbij wordt met name gekeken naar de relatie met de kalverhouder en de relatie met de integratie/ contractgever, de bedrijfsbegeleiding, de inzet van antibiotica, het afleveren van een startpakket en of er in de tijd tussen de bezoeken van de blankvleeskalverbedrijven en dit bezoek dingen veranderd zijn.

3 Resultaten

3.1 Enkele getallen

- Van de 55 geselecteerde blankvleeskalverbedrijven zijn 52 blankvleeskalverbedrijven gecontroleerd die aan de selectievoorwaarden voldeden.
- Alle gecontroleerde blankvleeskalverbedrijven zijn aangesloten bij de IKB Regeling Vleeskalveren blank.
- Op 3 blankvleeskalverbedrijven worden de kalveren gehouden voor eigen rekening en risico.
- Op 49 blankvleeskalverbedrijven worden de kalveren gehouden op contract voor een integratie/contractgever.
- Deze 49 blankvleeskalverbedrijven zijn verdeeld over 16 verschillende integraties/contractgevers.
- Er is 1 integratie/contractgever waarbij 21 blankvleeskalverbedrijven behoren.
- Er is 1 intergratie/contractgever waarbij 6 blankvleeskalverbedrijven behoren.
- Er zijn 2 integraties/contractgevers waarbij 4 blankvleeskalverbedrijven behoren.
- Er zijn 12 integraties/contractgevers waarbij 1 of 2 blankvleeskalverbedrijven behoren.
- Er zijn 16 verschillende dierenartsenpraktijken praktiserend op de gecontroleerde blankvleeskalverbedrijven.
- 12 geselecteerde dierenartsenpraktijken zijn bezocht.

3.2 Voorraadcontrole diergeneesmiddelen

Er zijn geen diergeneesmiddelen aangetroffen die niet voorhanden mochten zijn op basis van registratie of op basis van kanalisatie. Er zijn bij de voorraadcontroles geen opvallende zaken geconstateerd met betrekking tot de verschillende charges van diergeneesmiddelen die aanwezig waren. Uit deze controles blijkt niet dat er nieuwe diergeneesmiddelen worden geleverd voordat de oude diergeneesmiddelen gebruikt zijn.

3.3 Administratieve verplichtingen

Bij de controle op de administratieve verplichtingen is het uitgangpunt gehanteerd dat de hoeveelheid van een diergeneesmiddel die is geleverd minus de eindvoorraad verantwoord moet zijn in het logboek. Per 20 juli 2010 is in de wetgeving geen verplichting meer opgenomen om de hoeveelheden van toegepaste diergeneesmiddelen te noteren per behandeling. Uit de controles is naar voren gekomen dat een 100% verantwoording van de verbruikte hoeveelheden diergeneesmiddelen in het logboek in de praktijk niet altijd haalbaar is. Dit komt onder andere door kleine afwijkingen bij het doseren en door kleine verliezen bij het gebruik van de diergeneesmiddelen. Met dit gegeven is rekening gehouden bij de afweging om al dan niet handhavend op te treden. De NVWA beschikt nu nog niet over voldoende referentie om deze kleine afwijkingen en kleine verliezen door middel van een percentage te duiden. Bij 17 blankvleeskalverbedrijven zijn de administratieve verplichtingen (logboek) niet volledig en/ of juist in acht genomen. In 5 gevallen waren niet alle behandelingen genoteerd in het logboek. Hiervoor is proces-verbaal aangezegd. In 12 gevallen waren de behandelingen wel genoteerd maar was de manier van noteren niet volledig, bijvoorbeeld alleen werknummer in plaats van volledige registratienummer van het kalf. Hiervoor is 4 maal een waarschuwing gegeven. In de andere gevallen is geen waarschuwing gegeven omdat het om geringe afwijkingen ging. In 1 geval bleek uit het logboek dat een antibioticakuur vermoedelijk niet was afgemaakt. Dit is een overtreding voor wat betreft het in strijd handelen met de registratievoorschriften van een diergeneesmiddel. Omdat hiervoor niet voldoende bewijs kon worden verkregen, en een proces-verbaal niet gegrond mag zijn op de verklaring van een verdachte, is dit afgedaan met een waarschuwing. Het ging hierbij om een incidenteel geval van een individuele behandeling. Niet-naleving van de logboekverplichting kan leiden tot een korting op de inkomensteun. De 9 gevallen waarbij een proces-verbaal of een waarschuwing zijn gegeven voor de administratieve verplichtingen, zijn doorgemeld aan Dienst Regelingen. Dienst Regelingen bepaalt wat de korting op de inkomensteun zal zijn.

3.4 Voorschrijfgedrag

3.4.1 Levering diergeneesmiddelen

Er is gekeken naar het aantal leveringen van antibiotica tijdens het aanwezige koppel en het daarvoor aanwezige koppel. Gemiddeld hebben op de blankvleeskalverbedrijven over de gecontroleerde periode 22 leveringen van antibiotica plaatsgevonden met een spreiding van 7 tot 45 verschillende leveringen. Het aantal bedrijfsbezoeken van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering van de diergeneesmiddelen is gemiddeld 9 met een spreiding van 0 tot 31 bedrijfsbezoeken. Hieruit blijkt dat het afleveren van antibiotica gemiddeld in 41% van de gevallen gepaard gaat met een dierenartsbezoek.

3.4.2 Startpakket

Op 48 kalverbedrijven is er rond de opzet van de kalveren een startpakket geleverd dat bestaat uit meer dan 1 diergeneesmiddel. Op 23 bedrijven is de levering minimaal 1 dag voor de opzet geweest en op de andere bedrijven is de levering op de dag van opzet of kort na de opzet van de kalveren geweest. In 65% van alle gevallen waarin een startpakket is afgeleverd rond de opzet van de kalveren is de levering van de diergeneesmiddelen niet gepaard gegaan met een bezoek van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering van de diergeneesmiddelen. Uit de controles is naar voren gekomen dat de startpakketten bestaan uit diergeneesmiddelen die bestemd zijn voor koppelbehandelingen en diergeneesmiddelen die bestemd zijn voor individuele behandelingen.

3.4.3 Standaardbehandeling

Definitie standaardbehandeling

Een standaardbehandeling is een behandeling die structureel wordt toegepast op een bedrijf. Het betreft behandelingen die altijd bij dezelfde diercategorie plaatsvinden en een vast onderdeel van het bedrijfsproces zijn geworden.

Op 88% bedrijven is er bij de opstart van de kalveren een standaardbehandeling met antibiotica toegepast. Bij alle standaardbehandelingen die bij de opstart worden toegepast wordt gebruik gemaakt van Oxytetracycline en bij 65% van de standaardbehandelingen wordt ook Colistine gebruikt. Alle standaardbehandelingen bij de opstart van de kalveren worden via koppelbehandelingen, gelijktijdige behandelingen van alle dieren in een hok of afdeling door middel van toediening via de kunstmelk, toegepast.

3.4.4 3^e keus middelen

Op 98% van de bedrijven zijn in de periode waarover de controles hebben plaatsgevonden 3^e keus middelen geleverd. In onderstaande tabel staan de 3^e keus middelen die geleverd zijn op de bedrijven. Hierin is aangegeven hoeveel procent van de bedrijven dit middel geleverd hebben gekregen.

Tabel 3: 3^e keus middelen die werden geleverd op 1 of meer van de bezochte blankvleeskalverbedrijven.

Middel	Is geleverd op bedrijf (Aantal bedrijven)	Is niet geleverd op bedrijf (Aantal bedrijven)	Is geleverd op bedrijf (% van de bedrijven)
Lanflox	19	33	37
Marbocyl	23	29	44
Baytril 2,5% oraal	13	39	25
Baytril 5% injectie	32	20	62
Cobactan	9	43	17
Cevaxel	1	51	2
Cefinil	1	51	2
Excenel	18	34	35
Floxadil	2	50	4
Kariflox	12	40	23
Marbocem	2	50	4

Op 77% van de bedrijven zijn er in het startpakket 3^e keus middelen geleverd. In 68% van deze gevallen zijn de 3^e keus middelen geleverd in een startpakket zonder een bezoek van de dierenarts in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering van de diergeneesmiddelen.

3.4.5 Bedrijfsbegeleiding dierenarts

19 kalverhouders geven aan dat er vaste bezoeksafspraken zijn over het bezoek van de dierenarts. De andere 33 kalverhouders geven aan dat er geen vaste bezoeksafspraken zijn met de dierenarts. In onderstaande tabel is weergegeven hoe vaak een dierenarts per ronde op een kalverbedrijf komt.

Tabel 4: Frequentie van bezoek van dierenarts op de bedrijven per ronde.

Aantal bezoeken van dierenarts per ronde	0-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	onbekend	totaal
Aantal bedrijven met dit aantal bezoeken	15	19	6	1	1	0	10	52

3.4.6 Handhaving dierenartsen

Uit de verzamelde gegevens van de blankveeskalverbedrijven is naar voren gekomen dat de praktiserende dierenartsen van de 12 betrokken dierenartsenpraktijken tekort zijn geschoten in de zorg die ze in hun hoedanigheid behoren te betrachten. Het ging hierbij om zaken waarbij vooraf geen diagnose is gesteld en zaken waarbij geen goed onderbouwde behandeling/ therapie was ingesteld. In 59% van de gevallen dat er antibiotica is afgeleverd heeft er geen dierenartsbezoek plaatsgevonden in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering van de diergeneesmiddelen. Er zijn startpakketten afgeleverd voordat er kalveren waren aangevoerd. Op 88% van de blankveeskalverbedrijven is een standaardbehandeling bij de opstart van de kalveren toegediend. Op 77% van de blankveeskalverbedrijven zijn 3^e keus middelen afgeleverd in het startpakket. Het optreden van de praktiserende dierenartsen van de 12 betrokken dierenartsenpraktijken zal worden voorgelegd aan de klachtambtenaar van het Veterinair Tuchtcollege.

3.5 Rol intergratie/ contractgever

49 van de 52 gecontroleerde kalverhouders houden de dieren op contract voor een contractgever/ intergratie. Op deze 49 bedrijven worden de geleverde diergeneesmiddelen en de diensten van de dierenarts betaald door de intergratie.

37 kalverhouders geven aan dat er vaste bezoeksafspraken zijn over het bezoek van de stalbegeleider van de integratie/ contractgever. De andere kalverhouders geven aan dat er geen vaste bezoeksafspraken zijn.

In onderstaande tabel is weergegeven hoe vaak een stalbegeleider per ronde op een kalverbedrijf komt.

Tabel 5: Frequentie van bezoek van stalbegeleider op de bedrijven per ronde.

Aantal bezoeken van stalbegeleider per ronde	0-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	Onbekend	totaal
Aantal bedrijven met dit aantal bezoeken	4	7	15	3	3	9	8	49

4 Gesprekken met kalverhouders

100% van de kalverhouders geeft aan bekend te zijn met het antibioticabeleid van de overheid. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de meningen van de houders van blankvleeskalveren met betrekking tot het antibioticabeleid.

Tabel 6: de verschillende meningen van de houders van blankvleeskalveren.

Mening van de houder over het antibioticabeleid	Eens, zoekt mogelijkheden om te minderen	Eens, maar zoekt geen mogelijkheden om te minderen	Eens, maar bedrijfseconomisch belang gaat voor	Niet eens, risico's zijn kleiner dan gedacht
Aantal houders met deze mening	48	2	1	1

Hieronder vind een opsomming plaats van opmerkingen die de kalverhouders hebben gegeven tijdens de controle op hun bedrijf.

Er werd door 4 kalverhouders aangegeven dat ze al bezig zijn om minder antibiotica te gebruiken. Dit doen ze door bewuster met antibiotica om te gaan, geen startpakketten meer te gebruiken, geen standaardbehandelingen meer te gebruiken en/ of minder koppelbehandelingen te gebruiken.

Er werd door 6 kalverhouders aangegeven dat ze het niet mogelijk achten om op een andere wijze met het antibioticagebruik op hun bedrijf om te gaan. Ze gaven hierbij aan dat 3^e keus middelen noodzakelijk zijn, een dier behandeld moet worden als het ziek is en het achterwege laten van een startkuur veel gezondheidsproblemen oplevert bij de kalveren.

Er werd door 4 kalverhouders aangegeven dat de kwaliteit van het voer erg belangrijk is. Ze gaven hierbij aan dat de kwaliteit van het voer van invloed is op de gezondheid van de kalveren. Wanneer het voer goed is hoeft er minder antibiotica gebruikt te worden dan wanneer het voer van mindere kwaliteit is. De kwaliteit van het voer is wel eens wat minder is hierbij opgemerkt.

Er werd door 1 kalverhouder aangegeven dat de kalveren bij aankomst op het bedrijf vaak erg verzwakt zijn. De redenen die hiervoor werden aangegeven zijn de lange reis die veel kalveren maken, de vele verschillende bedrijven waarvan de kalveren afkomstig zijn en het lage ijzergehalte van de kalveren.

Er werd door 2 kalverhouders aangegeven dat er verschil zit in de begeleiding van de dierenartsen. Ze gaven aan dat er dierenartsen zijn die elke 2 weken komen en dat er dierenartsen zijn die alleen op afroep komen. Ook werd door 1 kalverhouder aangegeven dat de ene dierenarts uitvoerig door de stallen loopt en de andere alleen even om de deur kijkt.

Er werd door 1 kalverhouder aangegeven dat er met een Personal Digital Assistant (handpalmcomputer) wordt gewerkt en dat hiermee de administratieve voorschriften veel beter bijhouden kunnen worden en dat een beter inzicht wordt verkregen in het gebruik van diergeneesmiddelen.

Er werd door 2 kalverhouders aangegeven dat de intergratie/ contractgever bepaalt wat er op het kalverbedrijf gebeurt. Hierbij werd door 1 kalverhouder ook aangegeven dat het de contractgever alleen om het economisch gewin gaat.

5 Gesprekken met dierenartsen

12 dierenartsenpraktijken zijn geselecteerd op het afleveren van 3^e keus middelen in een startpakket. Met dierenartsen van deze dierenartspraktijken is hun rol van poortwachter besproken. Tijdens deze gesprekken is ingegaan op de relatie van de dierenarts met de kalverhouder en de relatie met de integratie/ contractgever, de bedrijfsbegeleiding, de inzet van antibiotica, het afleveren van een startpakket en of er in de tijd tussen de bezoeken van de blankvleeskalverbedrijven en het gesprek met de dierenarts dingen veranderd zijn. In alinea 5.1 tot en met 5.4 wordt gesproken over de tijd waarover de gegevens verzameld zijn. Hieronder zijn de belangrijkste punten uit de gesprekken met de dierenartsen weergegeven.

5.1 Relatie met kalverhouder en integratie/ contractgever

De relatie met de kalverhouder wordt als goed ervaren. Op basis van IKB voorschriften uit 2008 zijn er overeenkomsten tussen de kalverhouder, kalvereigenaar en dierenarts. Er is onderling overleg tussen de dierenarts en de kalverhouder. Er vindt ongeveer 2x per jaar overleg plaats tussen de integratie/ contractgever en de dierenarts. Er wordt dan gesproken over de resultaten van de kalverhouders, diergezondheid en medicijngebruik. Door de dierenartsen wordt aangegeven dat de integratie/ contractgever hun diensten en de diergeneesmiddelen betalen. De bedrijfsbegeleider/ voorlichter heeft een belangrijke rol bij het houden van blankvleeskalveren. De dierenarts heeft vaak onderling overleg met de kalverhouder en de stalbegeleider/ voorlichter. Verder wordt aangegeven dat in deze sector alles draait om economisch rendement. Belangen botsen daardoor wel eens. De dierenartsen geven aan dat zij bepalen wat er gebeurt op een bedrijf. Dit was in het verleden wel eens anders geven ze daarbij aan.

5.2 Bedrijfsbegeleiding

Door de dierenartsen wordt aangegeven dat ze ongeveer 3 a 4 keer per ronde op een blankvleeskalverbedrijf kwamen voor een standaard bezoek. Wanneer er problemen waren kwamen ze vaker. Wanneer koppelkuren werden ingezet vonden er over het algemeen meer bedrijfsbezoeken plaats om te kijken of de kuren aansloegen. Bedrijfsbegeleiders/ voorlichters spelen ook hier een grote rol. Vaak wordt in onderling overleg besloten welk diergeneesmiddel ingezet wordt.

5.3 Inzet van antibiotica

De inzet van antibiotica is sterk afhankelijk van de kwaliteit van de kalveren. Antibiotica werden wel eens als "managementmiddel" ingezet. 3^e keus middelen werden gebruikt uit ervaring en omdat dit voor sommige aandoeningen de beste methode was. Er wordt aangegeven dat de inzet van 3^e keus middelen soms het totale antibioticagebruik kan verminderen. Gevoeligstesten werden hierbij nauwelijks ingezet. Veelal kan de behandeling niet wachten totdat er een uitslag is. Er werd al veel gewerkt met behandelplannen en gezondheidsplannen. Deze plannen werden na een ronde doorgesproken en zonodig bijgesteld.

5.4 Afleveren van startpakket

Op die blankvleeskalverbedrijven waar startpakketten werden afgeleverd was dit standaard en dat werd vaak bepaald door de integratie/ contractgever. De samenstelling kwam tot stand aan de hand van de ervaringen met eerdere koppels en in overleg met de stalbegeleiders/ voorlichters. Kalveren komen van veel verschillende bedrijven en vaak hebben ze een lange reis achter de rug waardoor behandeling in de startperiode bijna onontkoombaar werd geacht. Diergeneesmiddelen voor individueel gebruik werden in het startpakket afgeleverd zodat de kalverhouder het voorhanden had als hij het nodig had.

5.5 Situatie in 2012

De dierenartsen gaven aan dat ze steeds bewuster worden en anders omgaan met het voorschrijven van antibiotica. Er wordt door 9 van de 12 dierenartspraktijken aangegeven dat voor koppelbehandelingen geen startpakketten meer worden afgegeven. Voordat nu een startkuur wordt afgegeven worden de kalveren eerst bekeken aldus de dierenartsen. Volgens de dierenartsen zien ook de integraties/ contractgevers in dat het gebruik van antibiotica moet veranderen. De hele sector wordt zich, volgens de dierenartsen, meer bewust dat het gebruik van antibiotica moet veranderen. Enkele punten die volgens de dierenartsen verbeterd kunnen worden zijn:

- huisvesting;
- de aanvoer van kalveren in een zo kort mogelijke periode;
- de kwaliteit van de kalveren bij aankomst verbeteren;
- ijzergehalte eerder bepalen. Weerstand van een kalf is minder bij een lager ijzergehalte.

Een enkele dierenarts gaf aan dat de startpakketten ook in de toekomst op de bedrijven geleverd zal worden. De samenstelling ervan gebeurt op basis van ervaring, behandelplan, bedrijfssituatie en land van herkomst van de kalveren. Hier werd aan toegevoegd dat ze niet meededen aan "window dressing".

6 Conclusies

Het toedienen van een startkuur was in veel gevallen een standaardbehandeling. Als reden hiervoor werd aangevoerd door de dierenartsen dat dit een gevolg is van het feit dat de kalveren van verschillende bedrijven komen en vaak een lange reis achter de rug hebben.

Er zijn geen afwijkingen vastgesteld ten aanzien van het op voorraad hebben van diergeneesmiddelen met betrekking tot registratie of kanalisatie. Er zijn geen aanwijzingen dat de antibiotica die geleverd worden, behoudens enkele restanten, anders ingezet worden dan voor het koppel waarvoor ze bedoeld zijn.

De naleving van de administratieve voorschriften is, in vergelijking met de quickscan Verboden stoffen en het gebruik van antibiotica bij blanke vleeskalveren 2007, verbeterd. Toch werd het logboek in enkele gevallen nog onvoldoende bijgehouden. Er ontbraken behandelingen of de wijze van noteren was niet correct. Steeds meer kalverbedrijven maken gebruik van een Personal Digital Assistant (handpalmcomputer). Op deze kalverbedrijven wordt het logboek over het algemeen beter bijgehouden. Ook is er hierdoor een beter inzicht in het gebruik van diergeneesmiddelen mogelijk.

Het blijkt dat de dierenarts regelmatig onzorgvuldig en niet restrictief is bij het voorschrijven van antibiotica als het gaat over de vragen of een diagnose is gesteld en of een goed onderbouwde therapie is ingesteld.

Het afleveren van antibiotica ging in 41% van de gevallen gepaard met een dierenartsbezoek in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering van de antibiotica.

Het afleveren van een startpakket gebeurde in 65% van de gevallen zonder dat dit gepaard ging met een dierenartsbezoek in de periode van 2 dagen voor de levering tot en met de dag van de levering van het startpakket.

In dit verband hebben het *Veterinair Tucht- en Veterinair Beroepscollege* uitspraken gedaan in een aantal aan hen voorgelegde onderzoeken. Deze onderzoeken behelzen de relatie dierenarts en (afgifte van) gekanaliseerde diergeneesmiddelen. Uit deze uitspraken zijn de volgende opmerkingen geciteerd:

1. Uitspraak VB 04/16.

"De tussenkomst van de dierenarts houdt in, dat hij alvorens UDA-diergeneesmiddelen aan houders van dieren af te leveren, zich ervan moet vergewissen dat de toediening van die middelen in verband met de toestand van de betrokken dieren noodzakelijk is. Verstrekking van UDA-diergeneesmiddelen dient derhalve te geschieden in het kader van een verantwoorde diergeneeskundige behandeling, die in beginsel onderzoek, diagnose, nazorg en verslaglegging omvat."

2. Uitspraak 2009/66.

"Zonder een door een dierenarts zelf ingesteld onderzoek en zonder het stellen van een diagnose kan niet verantwoord worden bepaald of het voorschrijven van UDA-gekanaliseerde diergeneesmiddelen effect kan sorteren of juist schade kan veroorzaken. Door deze handelwijze wordt het risico geschapen dat er voor de gezondheidszorg voor dieren ernstige schade kan ontstaan."

3. Uitspraak 2001/6.

"Het toedienen van diergeneesmiddelen aan dieren vormt een belangrijk onderdeel van de uitoefening van de diergeneeskunde. Er dienen garanties te worden geschapen, dat diergeneesmiddelen op zorgvuldige wijze worden toegepast bij dieren en dat in geen geval onnodig diergeneesmiddelen worden voorgeschreven. En zo zal een dierenarts in beginsel slechts op verantwoorde wijze diergeneesmiddelen kunnen voorschrijven na een door hem zelf ingesteld diergeneeskundig onderzoek bij de betrokken dieren en mag hij niet uitsluitend afgaan op een mededeling van de houder van dieren omtrent het ziektebeeld."

Tevens blijkt de keuze van de dierenarts voor een bepaald type antibiotica, na analyse van verzamelde data en met het oog op richtlijnen in het Formularium, niet altijd zorgvuldig. Op 98% van de bedrijven werden 3^e keus middelen toegepast. Op 77% van de bedrijven zijn 3^e keus middelen in het startpakket afgeleverd. Het gaat hierbij om 3^e keus middelen voor oraal gebruik en 3^e keus middelen voor injectie.

Volgens het Formularium Vleeskalveren en vleesvee 2010 dienen 3^e keus middelen terughoudend gebruikt te worden. Ze dienen bij voorkeur toegepast te worden na isolatie van een verwekker die niet gevoelig is voor een 1^e of 2^e keus middel.

Het afleveren van startpakketten voordat de kalveren worden aangevoerd gebeurde op grote schaal. Deze startpakketten bestaan zowel uit diergeneesmiddelen die voor koppelbehandelingen worden gebruikt als diergeneesmiddelen die voor individuele behandeling worden gebruikt. Er werd aangegeven dat deze startpakketten werden samengesteld op basis van herkomst van de kalveren, ervaringen met vorige rondes en bedrijfssituatie.

In de Overeenkomst kalverhouder, kalvereigenaar en dierenarts IKB Vleeskalveren 2008 wordt in artikel 5 onder I aangegeven dat de kalverhouder geen volledige koppelkuur antibiotica op voorraad heeft. Dit lijkt niet overeen te komen met het voorhanden hebben van een startpakket.

het Formularium Vleeskalveren en vleesvee 2010 geeft aan dat hoewel er geen duidelijke aanwijzingen zijn voor infectieuze aandoeningen, er een aantal omstandigheden is waarbij het voorschrijven van een startbehandeling wél geïndiceerd is:

- de koppel bestaat uit kalveren met een groot verschil in leeftijd (bijvoorbeeld buitenlandse kalveren), of
- er zijn veel lichte kalveren in een koppel aanwezig, of
- de koppel is "verreisd" (ernstig vermoeid, verminderde weerstand) waarbij een vergrote kans bestaat op bacteriële respiratoire en maagdarminfecties tijdens de startperiode.

Volgens de dierenartsen en de kalverhouders hebben de integraties/ contractgevers een grote invloed op het voorschrijven en gebruik van antibiotica en betalen zij de kosten voor de diensten van de dierenarts en de diergeneesmiddelen. De bedrijfsbegeleider/ voorlichter speelt volgens hen een grote rol in het houden van de blankvleeskalveren waaronder de gezondheid van de kalveren.

Alle bezochte kalverhouders gaven aan bekend te zijn met het antibioticabeleid van de overheid.

- 92% gaf aan te zoeken naar mogelijkheden om te minderen;
- 4% gaf aan niet te zoeken naar mogelijkheden om te minderen;
- 2% gaf aan dat het bedrijfseconomisch belang voor gaat;
- 2% gaf aan het niet eens te zijn met het antibioticabeleid omdat de risico's kleiner zijn dan gedacht.

Dierenartsen zijn ook op de hoogte van de reductiedoelstellingen. Ze gaven aan dat in de periode waarover de gegevens verzameld zijn er relatief makkelijk antibiotica werd ingezet.

Bronnen

- Masterplan Rationeel Gebruik Antibiotica van de Nederlandse Kalversector
- Convenant Antibioticaresistentie Dierhouderij
- Eindrapport quickscan Verboden stoffen en het gebruik van antibiotica bij blanke vleeskalveren, Algemene Inspectiedienst, 2007
- Formularium Vleeskalveren en vleesvee 2010
- Uitspraken Veterinair Tucht- en Veterinair Beroepscollege:
<http://tuchtrecht.overheid.nl/nieuw/diergeneeskundigen>
- Voorschriften IKB Vleeskalveren 2008
- SKV: <http://www.skv.info/>
- CBS: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/home/default.htm>

Bijlage 1: Bedrijfsoverzicht

van		tot		week	datum actie	aanvoer / afvoer vee		stalbegeleiding		dierenarts		diergeenmiddelen	
van	tot	week	datum actie	opmerking	aantal	opmerking	naam	opmerking	naam	dgm	opmerking	dgm	opmerking
24-1-2011	30-1-2011	4											
31-1-2011	6-2-2011	5	2-2-2011									Cydetin pour-on	1 x 1 liter
			2-2-2011									Resflor	2 x 100 ml
			2-2-2011									Oxytetracycline HCL	1 x 5 kg
			2-2-2011									Selectan	8 x 100 ml
			2-2-2011									Colistinesulfaat	10 x 1 kg
			2-2-2011									Baytril 2.5%	1 x 1 liter
			2-2-2011									Neopen	5 x 250 ml
			2-2-2011									Melovem	10 x 100 ml
			2-2-2011									Kaopectate	2 x 480 ml
7-2-2011	13-2-2011	6	11-2-2011				bedrijfsbegeleider						
			15-2-2011									Oxytetracycline HCL	2 x 800 gram
14-2-2011	20-2-2011	7	15-2-2011									Colistinesulfaat	2 x 1 kg
21-2-2011	27-2-2011	8	23-2-2011				bedrijfsbegeleider					Preventiron	2 x 1 kg
			23-2-2011									Procpen	1 x 100 ml
			23-2-2011									Doxycycline hyclaat	1 x 1 kg
			24-2-2011										
			25-2-2011									Doxycycline hyclaat	1 x 1 kg
			25-2-2011									Baytril 5%	3 x 100 ml
28-2-2011	6-3-2011	9	7-3-2011										
7-3-2011	13-3-2011	10	7-3-2011				bedrijfsbegeleider					Doxycycline hyclaat	1 x 1 kg
			7-3-2011									Broomhexine	2 x 1 kg
			7-3-2011									Melovem	3 x 100 ml
			10-3-2011				bedrijfsbegeleider						
14-3-2011	20-3-2011	11	16-3-2011									Na-salicylaat	4 x 1 kg
			17-3-2011									Cubamix	5 x 1 kg
			17-3-2011									Cobactan	2 x 100 ml
			17-3-2011									Melovem	2 x 100 ml
21-3-2011	27-3-2011	12	21-3-2011									Neopen	2 x 100 ml
			21-3-2011									Resflor	2 x 100 ml
			21-3-2011									Baytril 5%	2 x 100 ml
			21-3-2011									Melovem	2 x 100 ml
			24-3-2011										
28-3-2011	3-4-2011	13	31-3-2011				bedrijfsbegeleider					Broomhexine	2 x 1 kg
			31-3-2011									Tylogran	5 x 550 gram
4-4-2011	10-4-2011	14	6-4-2011									Neopen	2 x 100 ml
11-4-2011	17-4-2011	15	13-4-2011									Melovem	2 x 100 ml
			13-4-2011										
18-4-2011	24-4-2011	16	21-4-2011				bedrijfsbegeleider						
25-4-2011	1-5-2011	17	5-5-2011									Cobactan	3 x 100 ml
2-5-2011	8-5-2011	18	5-5-2011									Baytril 5%	1 x 100 ml
			5-5-2011									Melovem	2 x 100 ml
			5-5-2011										
9-5-2011	15-5-2011	19	19-5-2011				bedrijfsbegeleider						
16-5-2011	22-5-2011	20											
23-5-2011	29-5-2011	21											
30-5-2011	5-6-2011	22	31-5-2011									Cobactan	1 x 100 ml
			31-5-2011									Melovem	2 x 100 ml
			2-6-2011				bedrijfsbegeleider						
6-6-2011	12-6-2011	23	6-6-2011										
			6-6-2011									Oxytetracycline HCL	1 x 5 kg
13-6-2011	19-6-2011	24	16-6-2011				bedrijfsbegeleider					Baytril 5%	1 x 100 ml
20-6-2011	26-6-2011	25	21-6-2011									Cobactan	1 x 100 ml
			21-6-2011									Melovem	1 x 100 ml
27-6-2011	3-7-2011	26	27-6-2011									Biodyl	1 x 50 ml
			27-6-2011									Vitamine B complex	1 x 100 ml
			1-7-2011				bedrijfsbegeleider						
4-7-2011	10-7-2011	27	5-7-2011									Na-salicylaat	7 x 1 kg
11-7-2011	17-7-2011	28	15-7-2011									Broomhexine	2 x 1 kg
			15-7-2011									Cobactan	1 x 100 ml
			15-7-2011									Melovem	1 x 100 ml
			15-7-2011				bedrijfsbegeleider						
16-7-2011	24-7-2011	29											
25-7-2011	31-7-2011	30	25-7-2011									Oxytetracycline HCL	2 x 800 gr
			27-7-2011				bedrijfsbegeleider						
			27-7-2011									Oxytetracycline HCL	2 x 800 gr
1-8-2011	7-8-2011	31	6-8-2011				bedrijfsbegeleider						
8-8-2011	14-8-2011	32	8-8-2011	Afvoer	alles								
15-8-2011	21-8-2011	33											

Pagina 1